

Filosofování jako reflexe / Reflexe a filosofování

Nejvýznamnějším, přímo charakteristickým rysem filosofování je reflexe, tj. reflektování. Samotná reflexe ovšem ještě k filosofování nestačí, jen k němu podněcuje k němu, jakoby volá po něm vyzývá k němu. Historicky došlo k vzniku (ustavení) filosofie z „pouhé“ reflexe díky vynálezu pojmů a pojmovosti. Prvním důsledkem tohoto vynálezu byl neustávající, nikde nepřestávající a nekončící, inherentní („vnitřní“) apel k soustavnosti, systematičnosti. (Konkrétně historicky se pro filosofii stala vzorem matematika a zvláště geometrie, tedy jediná „věda“, která nevznikla vydělením z filosofie a neměla resp. nemusela mít povahu magie.) Dalším, poněkud zvláštním důsledkem byl ustavičný a velmi silný interes na tzv. „počátcích“, resp. „principech“; ten byl sice již staršího data, ale byl zbaven svých mytických aspektů a konotací až ryze filosofickým tázáním po *arché*. A to zase vedlo dál k tázání po základech či spíše „kořenech“ (*rhizomata*), tedy po rozlišování mezi zjevným a pravým, mezi zdánlivým a skutečným v silném smyslu, mezi originálem a kopií, původním a odvozeným. Odtud také ten důraz na tři základní rysy každé opravdové filosofie, totiž její systematičnost, principiálnost a radikálnost. To vše nicméně často hrozilo nebezpečím přílišné, nadměrné esoteričnosti a falešné abstraktnosti: důraz na veškerenstvo jako na celek vedlo k tendencím, jež nechávaly konkrétní skutečnosti mimo hlavní zájem a na okraji. Odtud vždy nově se vracející důrazy na tzv. zkušenost (empirii). Opakující se chybou těchto pokusů bývalo, že se některé části či fáze empirie měly – uměle, vykonstruovaně – považovat za základ a východisko poznání. Právě proto mohla náprava spočívat jen v dalších, rozsáhlejších a do větší hloubky pronikajících reflexích, ovšem reflexích, sahajících zároveň po nejširším spektru oněch „zkušeností“, tudíž přezkoumávajících též samy základy oněch zkušenostních přístupů. Velká a slavná (a v lecčem i neslavná) polemika dvou hlavních linií evropského kontinentálního myšlení musí proto být, jak se všechny signály zdají ukazovat, obnovena, spíše však oživena, ovšemže nikoli v nějakých návratech, nýbrž na základě nového položení problémů. Snad právě v tom smyslu by mohlo jít o to, k čemu ukazoval Heidegger jako k nové „Buchstabenlehre“; je to ovšem název ne zcela přiměřený, protože přesně vzato slova nejsou pouhými shluky písmen, takže znát (poznat) písmena nepostačí k tomu, abychom uměli číst. A na druhé straně neplatí ani to, že slovu se dostává významu (tj. ze shluku písmen se nestává slovo) ani tak, že „přistupuje“ navíc něco jako *logos*. Takže ve skutečnosti nejde o „písmena“ ani o „hlásky“ – to bychom jen zůstali nadále pod vlivem starého myšlenkového zatížení.

(Písek, 111212-1.)